

זכרונות אישיים אודות האלוף צבי צור, המג"ד המצטיין של גבעתי, שהפך השבוע לרמטכ"ל הששי של צבא הגנה לישראל

צ'ר'ה

ר' איתי' לראשונה ברחוב חשוך ברחובות, אחרי פעולת נחשון. אותו ערב הסתלקתי, כרגיל, מן המחנה בכפר ביל"ו. ביליתי עם ידידים מקומיים והשעה נעשתה מאוחרת מאד. תמהתי איך אניע חורה למחנה. הרעיון לצעוד כשעה ברגל לא קסם לי. לפתע ראיתי את מפקד-הפלוגה שלי, אריה שפאק עומד ליד קפה חבקי, משוחח עם חייל צעיר. לידם עמד גיפ. קפצתי על המציאה. הצעיר נראה כבן גילי. הוא דמה לכל טוראי אחר בגדודי ההגנה. "סטודנט לפילוסופיה, או משהו כזה", הגדרתי אותו לעצמי. ידעתי ששפאק יעלים עין מהימצאותי בשעה כזאת במקום כזה. ניגשתי ישר אל הצעיר. "שמע, אולי תוכל לקחת אותי לסיבוב ביל"ו?" הצעיר מדד אותי במבטו. אחר פנה ממני אל המסיפה: "מי זה?" "זה אחד החיילים שלי", נימנמ הלה. "ומה הוא עושה פה?" "איני יודע."

"אני אחזיר אותו למחנה", סיכם הסטודנט, "מחר תגיש לי דו"ח בענין זה". כך נודע לי שיש מפקד חדש לגדוד שלי. נסיעתי חזרה למחנה לא היתה עליזה ביותר.

"פלמ"ח פלוג סדר"

באותם הימים פעלנו במסגרת של מחלקות, והחילונו פועלים במסגרת של פלוגות. הגדוד עוד היה מושג מופשט בבינינו. בשבועות הראשונים של המלחמה לא נמצאו פלוגות הגדוד שלי במחנה אחד ולא ראיתי את המג"ד דאז אלא פעם אחת, כשהוא מוסתר מאחורי משקפי-שמש שחורים. ידעתי רק שקוראים לו אלדד.

ערב פעולת נחשון, צורפנו לגדוד זמני, שהוקם לצורך המיבצע בלבד. שם המג"ד — חיים לסקוב. הוא היה עטוף מעליהסחאה רחב. סגנו, יותנן פלך, היה מוסתה בצורה דומה. לא יכולנו אפילו להבחין בין השניים.

עם גמר הפעולה, הוחזרנו למסגרת גדודנו הרגיל. אולם בינתיים הספיק אלדד לבייש את המירמה בפעולה קטנה נגד מחנה ואדי-צארא. שוב לא היה לו מקום בנבעתי. שמעון אבידן חיפש מג"ד חדש. הוא בחר בצבי צ'רטנקו, שהיה אז בן 25, אחד מחתיקי המדריכים בגדוד, איש ח"ש תלמידי, צירה — כפי שקראו לו כולם — כיהן בראשית המלחמה כסגן המג"ד בגדוד השכן.

אני יודע מה הרגיש צירה כשקיבל את המינוי. לא קל היה להיות מג"ד בנבעתי. כפי שהוכיח גורלו של אלדד, לא ניתן למפקד להיכשל פעמיים. גם לא נסבלו בחטיבה אפילו

מאת

אורי אבנרי

מפקדים מוכשרים, אם יחסם לחיילים היה שונה מן הסטודנט שנקבע עלידי שמעון אבידן. גבעתי האמין כי החייל ינצח במלחמה, ועל כן עמל להפיח בחייליו גאווה והכרת ערך-עצמי. מבחינת הגישה החינוכית, היתה גבעתי חסיבה פלמי-האית. כפי שהגדיר זאת אחד המפקדים: "פלמ"ח פלוג סדר."

גם מבחינה פוליטית היה מעמדו של צירה יוצא-דופן. בראש החטיבה עמדו שלושה אנשי קיבוצים של השומר-הצעיר: שמעון אבידן עצמו; סגנו, מאירקה דוידזון; ושרה-מוראל שלה, אבא קובנר. ואילו צירה היה כבר או איש-מסא"י אדוק — בתקופה שבחוגי המפקדים והחיילים הקרובים היתה זאת כמעט השמעה עצמית.

"טמבל, חזור הביתה!"

חודשיים אחרי הפגישה הראשונה, רכצנו בבית-דאראס מלאת-הפרעושים והגיגנו על המקום מפני התקפת-נגד מצרית. לפתע יצאה קריאה למתנדבים. בשדה הפתוח, בדרך בין הכפר הערבי ובאר-טוביה, ננטשו כמה תותחים ומשאיות עמוסות פגזים, אחרי שהמצר רים החלו מפגיזים את השירה מטח קרוב. תותח היה אז יקר מזה.

יצאנו להציל את כליהקודש. משום-מה הפסיקו המצרים בהפגזה בדיוק כשהיינו מוכנים להשליך את נפשונו מנגד ולהתפוצץ למען המולדת. חוששני שמרוב התרגשותנו לא שמנו לב לכך. רצנו לעבר המכוניות הנטושות, התנענו אותן והדרנו לבאר-טוביה.

במבואות הכפר באה לקראתנו מכונית, נהומה בדי צעיר בחולצת חאקי וכומתה שחורה, שדמה לסטודנט לפילוסופיה. היה נדמה לי שכבר ראיתי פעם, אך לא היתה לי שהות לחשוב על כך.

"טמבל! צעקי לעברו, 'אתה לא רואה שמפגיזים את הדרך? חזור הביתה!'"

האיש לא שם לב לקריאתי והמשיך בדרך. חברי בקאבינה פרץ בצחוק היסטרי. "אתה יודע מי זה היה?" הפליט, בין התקפה להתקפה.

"לא מי?" תמהתי.

"זה המג"ד!" ענה, וכמעט נחנק.

באמצע הנחש הענקי

ימים מעטים לאחר מכן כבר לא היה צירה זר לנו. התחלנו להבין כי חיצוניותו הסטרי-דנטית מטעה. הבחור היה "קרבי", ובחטיבת גבעתי דאז היתה זאת התכונה היחידה שקבר-עה, כרטיס-החבר באגודה שקראה לעצמה, באהרה רבה, חטיבת מיריה — לאמור: מנבעתי-ישראל-רק-המחת.

ערב ההפוגה הראשונה יצאנו בפעם הראשונה לקרב כגדוד. הוטל עלינו להשמיד את המצרים באישוד. באמצעים שעמדו לרשותנו — הקשר הלוקי, הנשק הדל, חוסר-הנסיון

צבי צור (מי'ין) יושב ליד חיים לסקוב

של המטה — היתה זאת משימה בלתי-אפשרית. למולנו לא ידענו או עובדה זאת. לילה אחרי לילה יצא הגדוד כולו, עד האיש האחרון, בשורה עורפית ענקית, אל החולות שמאחורי קחי המצרים. המג"ד צעד כמו כולם, יחד עם הכתבים והטכאים של מטה הגדוד, אישם באמצע השורה. במחנה לא נשארו אלא הבנות. באותם לילות הפך הגדוד למציאות נפשית — גדוד שכולו לוחם, שאין בו אף לא מחמם-כיסא אחד, בו המג"ד צועד לקרב כמו אחרון הטירונים. איני מתאר לעצמי שהגדוד היה עומד במיבחנו לאחר מכן ללא נאחה פנימית זו. לצירה היה חלק רב בגיבושה.

היינו עייפים עד מוות. עוד לפני שיצאנו לפעולה, היינו מוכנים ליפול מרוב עייפות. כשהיה הנחש הענקי נעצר לרגע קט בדרך, כדי לתת לסמרים שהות לבדוק את השטח, היינו נשכבים על הארץ וגרדמים בו במקום — ונחירתם של מאות חיילים היהודה באפלה. עד היום מסרידה אותי השאלה: האם גם צירה ישן אז כמונו?

לידה מוד גמאל

לידה הגדוד בחייו של צירה — ושל כולנו — בא בין שתי ההפוגות. היה זה הלילה שהכריע את המלחמה. מסביב לנגבה — הציר של כל חזית הדרום — געש מזה כמה ימים קרב-איתנים, ללא המדעה. לפתע הגיעה בשורת-איוב: יחידה מצרית תפסה את הגבעה 105 — גבעה קטנה בכביש נגבה-ג'וליס, היחיד שחיבר את הקיבוץ הדרום עם העורף. היה ברור לכולנו שאם יצליחו המצרים להחזיק במוצב זה, תהיה נגבה אבודה, והמכה המצרית הגדולה לתוך לב המדינה תהיה אפשרית.

הוטל על אחת מפלוגות גדודנו לתקוף את הגבעה בלילה, לכבשה בהסתערות. הפלוגה שלי כבר היתה אז יחידת-קומנדו ממונעת, מצוידת בגיפים קרביים. איש לא העלה על דעתו שאפשר לכבוש מוצב מבוצר בגיפים פתוחים. לכן הטיל עלינו צירה רק להתקדם על הכביש, עד לגבעה המצרית, להנחית עליה מכת-אש מעשרת המקלעים שהיו מותקנים על חמשת הגיפים שלנו, ובצורה זו להסיח את דעת המצרים מהתקפת-הרגלים שתדר עליהם במפתיע.

התקדמנו על הכביש. ידענו שאי-שם לפנינו רובצת מפלצת מבוצרת, שיכלה להשמיד את כולנו תוך עשר דקות. ביושבנו בגיפים היינו מחוסרי כל הגנה, וברגע שנפתח באש מקלעים, נהיה גלויים לאויב כמו באור יום.

התקדמנו עד שראינו ראקטה מצרית בדיוק על הכביש. היא היתה עדיין כמאה מטרים לפנינו. עצרנו, ירינו כמה אלפי כדורים תוך כמה שניות, הסתובבנו והסתלקנו. איש מאתנו לא נפגע מן הכדורים ששרקו מסביב. חזרנו לג'וליס.

שם חיכתה לנו דמות אפלה. צירה. הוא היה מרוגז. היה ברור לו (כפי שהיה ברור לנו, לאחר מכן) שלא מילאנו את תפקידנו. פלוגת הרגלים הובסה בינתיים תוך אבודות כבודות, שנשארו בשטח. עתה שוב לא היה רק צורך לכבוש את הגבעה, אלא גם לאפשר את הוצאת עשרות הפצועים וההרוגים.

צירה עלה על אחד הגיפים. מאותו רגע השתנה אופי הפעולה. הגיפים התקדמו בדהרה. ישר לתוך לוע המפלצת. הכל התקדם במהירות שלא נתנה לאיש מאתנו שהות לחשוב. גם לא למצרים. בתנופה אדירה אחת עלינו על הגבעה. במשך דקות חסופות ראינו, כמו בחלום, את שוחות המצרים ליד גלגלנו, משני עברי הכביש. ירינו כמטורפים, על כל דבר שנע בשטח, בטח מגע. נהג הגיפ הראשון נהרג ונסל מתוך הגיפ. מישהו קפץ החוצה, העמיסו (המשך בעמוד 10)